

بررسی میزان رضایت مندی روستاییان شهرستان زنجان از عملکرد دهیاری ها در توسعه پایدار روستایی

ندا کابلی فرد^۱، جعفر یعقوبی^۲

چکیده

وجود سازمانی به نام دهیاری ها می تواند نقش مهمی را در اداره امور روستاها و در نهایت توسعه روستایی ایفا بنماید. از اینرو هدف از تحقیق حاضر بررسی میزان رضایت مندی روستاییان از عملکرد دهیاری ها در شهرستان زنجان بود. جامعه آماری این تحقیق را سرپرستان خانوار در روستاهای دارای دهیاری دهستان زنجان تشکیل دادند که ۵۵ نفر از آنها به روش نمونه گیری طبقه ای تصادفی به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. ابزار گرد آوری داده ها پرسشنامه بود که روایی آن توسط اعضای هیات علمی دانشگاه زنجان تایید شد و پایایی آن از طریق پایلوت تست و محاسبه ضریب کرونباخ آلفا تعیین شد ($\alpha=0/80$). نتایج نشان داد که نمره رضایت کل روستاییان از عملکرد دهیاری ها متوسط به پایین هستند. همچنین بر اساس نتایج مشخص گردید که بالاترین میزان رضایت از عملکرد دهیاری ها به سه گویه ایجاد و احداث احداث خانه عالم و فرهنگ در روستا، همکاری در احداث و نوسازی مسجد و حسینیه در روستا و همچنین مدیریت و نظارت بر امور مربوط به پسماندهای جامد عادی روستایی در روستا مربوط می گردد. از طرفی کمترین میزان رضایت از عملکرد دهیاری به آماده سازی و تعیین میدان های عمومی و بازارچه های محلی برای خرید و فروش ارزاق و محصولات کشاورزی و صنایع دستی مربوط می گردد. در کل می توان گفت که دهیاری نتوانسته رضایت مندی روستاییان را کسب بنماید.

کلید واژگان: مدیریت روستایی، توسعه روستایی، عملکرد دهیاری

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه زنجان

^۲ دانشیار ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان

مقدمه

توسعه پایدار روستایی پدیده ای چندبعدی با یک رویکرد جامع نگر و نظام مند در توسعه روستایی مطرح می گردد، که دارای ابعاد و ویژگی های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی می باشد (احمدوند، ۱۳۹۳). بر این اساس مدیریت روستایی از مهم ترین ارکان و جزء تفکیک نشدنی توسعه روستایی بشمار می رود، با توجه به اینکه توسعه و رشد کشورها در گرو توسعه روستاها می باشد، پس اعمال مدیریت شایسته و کارآمد در این مناطق و بهره گیری از شیوه های مدیریت مشارکتی بر پایه حضور فعال مردم در فرآیند توسعه اهمیت بالایی پیدا می کند (علیائی، ۱۳۹۴). در واقع توسعه پایدار روستایی بر مشارکت روستاییان استوار است (استلاجی، ۱۳۹۱). هدف از این توسعه بهبود زندگی مردمان روستایی در یک روند پایدار است (Atchoarena and Gasperini, 2003). ساختار مدیریت روستایی در کشور شامل دو بخش شوراهای اسلامی روستا به عنوان نهادی تصمیم گیر و دهیاری ها به عنوان نهاد اجرایی می باشد (نادری مهدی، ۱۳۹۴). دهیارها از جمله مدیران روستایی می باشند که می توانند نقش مهمی در توسعه بخش روستایی ایفا نمایند (Rezvani et al, 2013). که به عنوان یکی از نهادهای مدیریتی در دهه اخیر برای مدیریت امور روستاها بوجود آمدند (شرفی و همکاران، ۱۳۹۳).

بنابراین با توجه به آنچه گفته شد و همچنین اهمیت دهیاری ها و عملکرد آنها در توسعه پایدار روستایی، عملکرد دهیاری ها یکی از موضوعات مهم در مدیریت روستایی می باشد. حال پس از گذشت یک دهه از شکل گیری نهاد دهیاری در روستاها ارزیابی و تحلیل عملکرد آنها در حوزه مدیریت روستایی مساله ای مهم و قابل بررسی است. بر این اساس در این تحقیق به بررسی میزان رضایت روستاییان از عملکرد دهیاری ها بر توسعه پایدار روستایی در شهرستان زنجان پرداخته شده است.

شیخی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی در مطالعه موردی شهرستان همدان نشان دادند که بین عملکرد دهیاران و توسعه روستایی ارتباط وجود دارد. همچنین از طرفی در بحث تخصص و مهارت دهیاران شاخص خدماتی همچون نظافت معابر و اماکن عمومی و ایجاد امنیت در روستا و ... بالاترین و شاخص اقتصادی همچون ایجاد اشتغال مولد، فعالیت های تولیدی، ایجاد بازارچه های محلی و هفتگی روستایی و ... کمترین رتبه را به خود اختصاص داده است. همچنین عواملی مانند نزدیکی به شهر و برخورداری از امکانات و قابلیت های شهر، امکانات و پتانسیل های موجود در منطقه، دارا بودن نقش ارتباطات سیاسی، اداری و منابع مناسب و... در عملکرد مطلوب دهیاران تاثیر دارند.

تازیکی و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان عوامل موثر بر رضایت مندی مردم از عملکرد دهیاری ها در مطالعه موردی بخش بهاران شهرستان گرگان نشان دادند که تمام گویه های شاخص های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی، زیست محیطی در دو دوره قبل و بعد از تشکیل دهیاری ها بهتر شده است. و بین تشکیل دهیاری ها و توسعه روستاها در سطح ۹۹ درصد معنی دار می باشد.

الله پناه و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان ارزیابی رضایت مندی روستاییان از خدمات تعاونی دهیاری ها در مطالعه موردی تعاونی دهیاری های دهستان دشت سر نشان دادند که عملکرد دهیاری ها از نظر روستاییان در ابعاد کالبدی همانند نظارت بر ساخت و ساز و صدور پروانه ساخت نتوانسته رضایت روستاییان را جلب کند، همچنین در ابعاد خدمات زیست محیطی و اجتماعی - فرهنگی نیز چندان موفق نبوده است.

روش شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و بر اساس جمع آوری اطلاعات، پیمایشی و از نوع توصیفی می باشد که به روش میدانی اجرا شده است. ابزار اصلی برای جمع آوری اطلاعات پرسشنامه می باشد. بعد از مرور منابع کتابخانه ای و بررسی پیشینه نگاشته شده و اسناد موجود و گفتگو با اساتید و صاحب نظران در این زمینه متغیرها شناسایی شده و پرسشنامه طراحی شد. برای تعیین روایی پرسشنامه از نظرات اعضای هیات علمی استفاده شد و پس از انجام اصلاحات مورد نظر آنها، مورد تایید قرار گرفت. برای بررسی پایایی ابزار تحقیق از پایلوت تست با ۱۵ نفر از روستاییان سرپرست خانوار خارج از نمونه اصلی تحقیق در شهرستان زنجان و محاسبه ضریب کرونباخ

آلفا استفاده شد. مقدار ضریب آلفا کرونباخ برای بخش سنجش رضایت پرسشنامه برابر ۰,۷۸ به دست آمد که نشان دهنده پایایی مناسب آن بود.

جامعه آماری تحقیق حاضر سرپرستان خانوار روستاهای دارای دهیاری بخش زنجانرود شهرستان زنجان بود که تعداد ۵۵ نفر با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه گیری طبقه ای تصادفی انتخاب شدند. پرسشنامهها به صورت دستی در اختیار روستاییان سرپرست خانوار قرار گرفت. داده های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار آماری SPSS مورد پردازش قرار گرفت.

یافته ها

نتایج نشان داد میانگین سنی پاسخگویان ۳۸ سال با انحراف معیار ۵,۳، ۱۰ سال بود. کم سن ترین پاسخگویان ۲۴ سال و بالاترین آنها ۷۳ ساله بود. ۲۵,۵ درصد از پاسخگویان زن و ۷۵,۵ درصد از پاسخگویان مرد بودند. ۱۲,۷ درصد سرپرستان خانوار پاسخگو، هیچ فرزندی نداشتند و پر جمعیت ترین خانواده ۸ نفره با درصد ۱,۸ بود. میانگین تعداد اعضا ۲,۴۱ با انحراف معیار ۱,۵۸ نفر بود. ۱,۸ درصد از پاسخگویان بی سواد و ۹,۱ درصد دارای سطح سواد بالاتر از دیپلم بودند. میانگین سطح سواد ۳,۹۶ با انحراف معیار ۱,۹ کلاس بود.

۲۹,۱ درصد از پاسخگویان کشاورز و ۱۲,۷ درصد دامدار بودند. همچنین ۵۸,۲ درصد نیز دارای شغل آزاد یا غیر کشاورزی بودند.

میانگین درآمد سالانه خانوارها ۱۴,۶ با انحراف معیار ۸,۳ میلیون تومان بود. کم در آمد ترین خانوارها سالانه ۴ میلیون و بالاترین درآمد مربوط به خانوارهایی با درآمد سالانه ۴۰ میلیون تومان بود.

رضایت مندی روستاییان از عملکرد دهیاری ها با استفاده از ۱۵ گویه و از طریق طیف لیکرت ۵ سطحی از خیلی کم تا خیلی زیاد سنجیده شد. نتایج در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱ رضایت روستاییان از عملکرد دهیاری

گویه	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
آماده سازی و تعیین میدان های عمومی و بازارچه های محلی برای خرید و فروش ارزاق و محصولات کشاورزی، صنایع دستی و غیره.	۱,۸۷	۰,۷۴	۰,۳۹
بهسازی، احداث یا مرمت خیابانها، کوچه ها، میدان ها، توسعه و اصلاح معابر با رعایت قوانین و مقررات موضوعه با حفظ معماری بومی	۲,۶۷	۰,۸۴	۰,۳۱
ایجاد و ساماندهی غسلخانه ها و آرامستان ها و تهیه وسایل حمل اموات و مراقبت در انتظام امور آنها طبق موازین شرعی	۲,۶۳	۰,۸۲	۰,۳۱
پیشنهاد نام و نام گذاری معابر، اماکن و تاسیسات عمومی روستا به شورای روستا برای تصویب طبق ضوابط شورای فرهنگ عمومی کشور	۲,۴۳	۰,۸۳	۰,۳۴
همکاری با دستگاههای ذی ربط جهت شناسایی زمینه های اشتغال و سرمایه گذاری	۲,۳۴	۰,۸۶	۰,۳۶

۰,۳۵	۰,۹۳	۲,۶۳	نظافت، نگهداری و زیبا سازی معابر عمومی
۰,۳۵	۰,۸۵	۲,۴۰	اجرای طرح های عمرانی و خدماتی به عنوان دستگاه اجرایی از محل اعتبارات ملی و استانی در محدوده روستا
۰,۲۸	۰,۷۱	۲,۵۳	ساماندهی، پشتیبانی و هدایت واحدهای امداد رسانی موقع بروز حوادث و سوانح غیر مترقبه و بلایای طبیعی به عنوان مرکز مدیریت بحران روستا
۰,۴۰	۰,۹۰	۲,۲۳	همکاری در توسعه صنایع دستی با اولویت ظرفیتهای بومی و ترویج و توسعه فعالیت های بخش کشاورزی و دامی روستا
۰,۲۸	۰,۷۸	۲,۷۲	همکاری با سازمانهای ثبت احوال، اسناد و املاک کشور و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در جهت ثبت وقایع سجلی و اسناد و املاک
۰,۳۲	۰,۹۲	۲,۸۷	مدیریت و نظارت بر امور مربوط به پسماندهای جامد عادی روستایی
۰,۳۲	۰,۸۱	۲,۴۷	تعطیل نمودن محل کسب یا تجارت در صورت استفاده تجاری بر خلاف مندرجات پروانه ساختمانی در اماکن با کاربری غیر مرتبط
۰,۳۵	۱,۰۵	۲,۹۲	همکاری در احداث و نوسازی مسجد و حسینیه در روستا
۰,۳۳	۱,۰۱	۳,۰۳	ایجاد و احداث خانه عالم و فرهنگ در روستا
۰,۴۱	۰,۹۰	۲,۱۸	رفع مشکلات کشاورزان و سایر فعالان اقتصادی در روستا از طریق ارتباط با دستگاههای ذی ربط
۰,۱۹	۰,۴۹	۲,۵۳	نمره کل رضایت

نتیجه گیری، بحث و پیشنهادات

مدیریت موثر و کارآمد در جوامع روستایی از جمله ضرورت های توسعه روستایی بشمار می رود. دهیاری ها و شوراهای اسلامی روستایی از جمله مهم ترین نهادهای موثر در توسعه روستایی بشمار می روند که در جامعه امروزی با شکل گیری نهاد دهیاری به عنوان بازوی اجرایی شوراها و همچنین محقق توسعه پایدار روستایی تحولی در عرصه مدیریت روستایی در کشور صورت گرفته شده است. اکنون در این تحقیق با بررسی میزان رضایت مندی روستاییان توانستیم عملکرد دهیاران را مورد بررسی قرار دهیم. که یافته های بدست آمده حاکی از آن است که رضایت مندی روستاییان از عملکرد دهیاری ها متوسط به پایین است و دهیاری نتوانسته بطور کامل رضایت روستاییان را کسب بنماید. دهیاری مورد مطالعه بیشترین عملکرد را در زمینه هایی مانند ایجاد و احداث احداث خانه عالم و فرهنگ در روستا، همکاری در احداث و نوسازی مسجد و حسینیه در روستا و همچنین مدیریت و نظارت بر امور مربوط به پسماندهای جامد عادی روستایی داشته اند، که روستاییان از آنها رضایت بالایی دارند. همچنین بر اساس نتایج مطالعه حاضر مشخص گردید که دهیاری ها در زمینه آماده سازی و تعیین میدان های عمومی و بازارچه های محلی برای خرید و فروش ارزاق و محصولات کشاورزی، صنایع دستی و غیره نتوانسته است رضایت روستاییان را کسب کند. که با یافته های شیخی و همکاران (۱۳۹۲) همسو می باشد.

بنابراین عملکرد مطلوب دهیاری ها بر میزان رضایت مندی روستاییان از فعالیت های مربوط بر دهیاری موثر است.

از اینرو پیشنهادات زیر برای عملکرد مطلوب دهیاری ها ارائه می گردد.

افزایش اعتبارات مالی دهیاری و دادن بودجه کافی، انتخاب دهیار از میان افراد با روحیه مشارکتی بالا و کارآزموده، برگزاری و شرکت دادن دهیاران در دوره های آموزشی و همچنین همکاری روستاییان با دهیاری توصیه می گردد.

منابع

۱. احمدوند، مصطفی. (۱۳۹۳). بررسی تاثیر دهیاری ها بر توسعه پایدار روستایی در شهرستان بویر احمد. فصلنامه روستا و توسعه. سال ۱۷. شماره ۳. صص ۲۳-۴۲.
۲. الله پناه، مریم، بدری، سید علی و دربان آستانه، علی رضا. (۱۳۹۴). ارزیابی رضایت مندی روستاییان از خدمات تعاونی دهیاری ها. مطالعه موردی تعاونی دهیاری های دهستان دشت سر. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. سال چهارم. شماره ۱. پیاپی ۱۱. صص ۱۵ - ۳۵.
۳. استعلاجی، علیرضا. (۱۳۹۱). بررسی الگوی مدیریت روستایی در ایران با تاکید بر مدیریت محلی و مشارکتی دهیاری ها. جغرافیا (فصلنامه علمی - پژوهشی انجمن جغرافیای ایران). دوره جدید. سال دهم. شماره ۳۲.
۴. تازیکی، رقیه، انصاری، رحیمه و برقی، حمید. (۱۳۹۳). عوامل موثر بر رضایت مندی مردم از عملکرد دهیاری ها. مطالعه موردی بخش بهاران شهرستان گرگان.
۵. شرفی، لیدا، آگهی، حسین و مرادی، خدیجه. (۱۳۹۳). عملکرد دهیاری های دهستان بالادربند شهرستان کرمانشاه از دیدگاه دهیاران. پژوهش های روستایی. دوره ۵. شماره ۳. صص ۴۸۹-۵۱۶.
۶. نادری مهدی، کریم. (۱۳۹۴). واکاوی عوامل بازدارنده مدیریت نوین روستایی در استان همدان. پژوهش های روستایی. دوره ۶. شماره ۱.
۷. علیائی، محمد صادق. (۱۳۹۴). تحلیلی بر مدیریت روستایی ایران با تاکید بر موقعیت اجتماعی و اقتصادی دهیاران. مطالعه موردی روستاهای شهرستان تکاب، استان آذربایجان غربی. فصلنامه علمی - پژوهشی نگرش های نو در جغرافیای انسانی. سال هفتم. شماره ۴.
۸. شیخی، حجت، پریزادی، طاهر و ورمزیار، بیژن. (۱۳۹۲). بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی. مطالعه موردی شهرستان همدان. مجله علمی - پژوهشی برنامه ریزی فضایی (جغرافیا). سال سوم. شماره سوم. پیاپی ۱۰. صص ۱۷-۳۲.

9. Rezvani, M. R & Mohammadi, S & Piri, S. (2013). Performance Assessment of Rural.

10. Atchoarena, D & Gasperini, L. (2003). Education for rural development: towards new policy responses. A joint study conducted by FAO and UNESCO.